

بازبردی از تطبیق مساله ازدواج سفید در نظام حقوقی و فقه در ایران و نظام حقوقی و قوانین فرانسه

کبری رحیمی^۱، حامد رستمی نجف آبادی^۲

^۱ دانشجوی رشته مطالعات زنان. دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات. تهران (نویسنده مسئول)
^۲ استادیار، پسادکتری حقوق جزایی، عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات. تهران

چکیده

این تحقیق علمی جهت تطبیق ازدواج سفید به عنوان شکل تکامل یافته تشکیل خانواده در فرایند مدرنیته شدن این نهاد در دو کشور ایران و فرانسه در اسناد معتبر علمی و قوانین حقوقی و قانونی انجام شد. تغییرات در پیدایی نگرش نوینی از پیوند زناشویی (ازدواج سفید) به عنوان یک پدیده اجتماعی با نوعی نتیجه فردگرایی مطلق در قالب همبازی و همخانگی همراه است پس؛ نمی تواند پدیده ای تک علیتی باشد و به طور حتم متاثر از عوامل متعدد خواهد بود. مطالعه توصیفی- تطبیقی، با تحلیل زوایایی از ابعاد حقوقی، قانونی در فرایند رو به رشد خود محوری و سطحی شدن معیارها، با مقتضیات روز موید اهمیت و ضرورت تحقیق انجام شده است. بازبردها نشان داد، وضعیت کشور فرانسه با توجه به شاخص های تعریف شده در اسناد بین المللی به عنوان یکی از کشورهای پیشرو در تغییر اشکال خانواده، در میزان انطباق شاخص ها با استاندارد های نظام حقوقی ایران، متفاوت به نظر می رسد. نتیجه؛ وقتی جامعه ای مدرن و خواهان توسعه و پیشرفت است علاوه بر تغییر در روابط و ضوابط اجتماعی، خانوادگی، با تغییر در جغرافیا، اقتصاد، فرهنگ و دانش با مراکز و سازمان ها و نهادها همسو می شود و سرانجام فرایند هویت یابی متفاوت جوامع با گونه ای نظم معنایی یکپارچه ساز در گروه های متفاوت جامعه، به یکپارچگی می رسد.

واژه های کلیدی: ازدواج سفید، ازدواج سفید در حقوق ایران، ازدواج سفید در حقوق فرانسه

۱. مقدمه

از آنجا که کوچکترین نهاد اجتماعی خانواده است: ازدواج به تشکیل پایه‌ای‌ترین و کوچک‌ترین نهاد اجتماعی منجر می‌شود، پدیده‌ای که زندگی و روابط یک زوج را به میدانگاه وسیع تری متشکل از خانواده‌ها، دوستان و مجموعه‌ای از قوانین و نهادها مرتبط می‌کند. روابط میان زوجین در واقع محصول قواعد حقوقی و قانونی، عرفی، مذهبی و سنتی برخاسته از فرهنگ هر جامعه است. «مدرنیزه شدن کشورهای جهان سوم از جمله ایران، نهادهای اجتماعی همچون خانواده را تحت تأثیر قرار داد. براین اساس ازدواج نیز، به عنوان مبنای تشکیل خانواده دچار تغییر و تحول شد. تغییراتی که موجب شده تا مردان و زنان نگرش نوینی از پیوند زناشویی و ازدواج داشته باشند.» [کاظمی پور، ۱۳۸۸: ۷۶] در جامعه امروز، منابعی که از ازدواج سفید در ایران گزاره‌ای را ارائه کرده‌اند به مانند کشور فرانسه به وفور دیده نمی‌شود. لوئی روسل درباره ازدواج در جامعه امروز فرانسه می‌گوید: خانواده به یک وسیله ممتاز برای کسب تعادل روانی توسط بزرگسالان مبدل شده، وقتی زوجین خود را از جهان خارج جدا می‌سازند و در پی سطح بالایی از رضایتمندی عاطفی بر می‌آیند تنها از منطق درونی انگاره‌ای رمانتیک تبعیت نمی‌کنند؛ بلکه این رفتار به موقعیت هر فرد در جامعه صنعتی نیز بستگی دارد. با گسترش محیط اجتماعی، اهمیت خانواده همزمان با آن کاهش می‌یابد و کارکردهای خانواده به تربیت کودکان، ارضای جنسی و عاطفی زوجین تقلیل یافته است.» ولی در مجموع، «جامعه مدرن و به ویژه غرب در اقسامی از مدل‌های جدید ازدواج به وجود آمده تلاش کرد تا به ارتباط نامشروع زن و مرد وجهی مشروع داده و با تأسیس نام‌های جدیدی چون همباشی، همخانگی و یا اصطلاح ازدواج سفید آن را موجه جلوه دهد.» [گیدنز، ۱۳۷۳: ۷۹] که در طی گفتار بدان بیشتر اشاره خواهد شد.

۲. بیان مساله

جایگاه ازدواج سفید در نظام حقوقی ایران و فرانسه در تعریف جدیدی از نوعی خانواده معاصر با چالش‌ها و مسائل متعدد مواجه است که به خانواده گسترده ضرر می‌رساند. در یک دیدگاه غالب نتایج و یافته‌های تحقیق موبد این مطلب است که رابطه میان زن و مرد تحت لوای ازدواج سفید در حقوق ایران، در اموری نظیر نسب، حضانت، ولایت، نفقه، مهریه و ارث و نظایر آن اثرگذار است و به واسطه اینکه از نظر شرعی، ازدواج سفید در حقوق ایران رسمیت ندارد و مشروع نیست، پس رابطه میان زن و مرد نیز از نظر حقوقی و فقهی رسمیت نداشته و از منظر حقوق کیفری نیز قابل تعقیب است و بر اهمیت و ضرورت تحقیق می‌افزاید. این وضعیت در حقوق فرانسه متفاوت است و چون ازدواج سفید در حقوق فرانسه به رسمیت شناخته شده است، روابط میان زن و مرد در قلمرو روابط قانونی قرار گرفته و تمامی اثرات آن نظیر مشروعیت رابطه، تعلق حقوق مالی نظیر نفقه و ارث و همینطور رابطه با فرزند ناشی از ازدواج در مدار قانونی و رسمی قرار تلقی می‌شود. در مجموع، فرضیه‌های تحقیق رابطه معنادار روند افزایش ازدواج سفید در نظام حقوقی فرانسه و ایران را رو به رشد تعریف کرده است. این مقاله پژوهشی به روش توصیفی-تحلیلی تهیه و تنظیم گردیده است، با شیوه کتابخانه‌ای، منابع معتبر در حوزه حقوق خانواده از یک سو و از سوی دیگر، قوانین و مقررات فرانسه را بررسی و به چالش‌های حقوقی ناشی از این ازدواج پرداخته شده است. قانون‌گذاران هوشمند کسانی هستند که با پذیرش واقعیات راهکارهایی برای کاهش آسیب‌های اجتماعی پیدا می‌کنند چون به قول دورکیم: امر اجتماعی به خودی خود خنثی است. نقدهای دموکراتیک، انسان را به سمت جهانی انسانی‌تر حرکت می‌دهند. بنابراین پرسش این است آیا ازدواج سفید به عنوان پدیده نوظهور در ایران و ارمنان در جامعه فرانسه جایگاهی حقوقی و قانونی دارد؟ آیا چرایی و چگونگی شیوه یا شیوه‌هایی آن در تبیین روابطی نو پدید اثرگذار و نیازمند ایده و نظریه است؟

نظریه‌ها همان شیوه‌های درک رویدادها اعم از باورهای عرفی روزمره یا نظریه‌های جامعه‌شناختی محصول داده‌ها و اطلاعات نیست، که برعکس، خود این نظریه‌هاست تعیین می‌کنند، چه چیز برای بررسی اولیه مناسب است و کدام گستره تعابیر را می‌توان برگزید.

۳. مفاهیم / چیستی و چرایی

ازدواج سفید در لغت و اصطلاح براساس دیدگاه جامعه‌شناسی؛ «ازدواج را می‌توان رابطه جنسی بین دو نفر از جنس مخالف تعریف کرد که از نظر اجتماعی پسندیده و به رسمیت شناخته شده است.» [گیدنز، ۱۳۷۳ : ۷۸۱] واژه سفید در لغتنامه : آنچه به رنگ برف یا شیر باشد؛ سفید روشنترین رنگ ها و رنگی است خارج از دسته اصلی و فرعی؛ این رنگ را به هر رنگ دیگر اضافه کنند آن را روشن تر می‌کند.» [معین، ۱۳۷۶ : ۲ / ۱۸۹۱] الفاظ و مفهوم این عبارت، دلالت بر زندگی مشترک بدون ازدواج دارد که تعهد و استحکامی در آن نیست و دو طرف خود را در برابر هم پایبند و مسئول نمی‌دانند و سوءاستفاده در آن زیاد است.» [قنبریان، ۱۳۹۶ : ۱۷۱] در فرهنگ آکسفورد، ارتباط و روابط جنسی بدون ازدواج را Cohabitation یا همباشی می‌گویند.

همباشی نوعی زندگی زناشویی و برقراری رابطه جنسی بدون ثبت رسمی پیوند ازدواج است که برخی آن را ازدواج سفید نامیده‌اند.» [رضایی، ۱۳۹۴ : ۵۱] در همباشی زن و مرد با یکدیگر همخانه می‌شوند، درحالی که مدت زمانی که قرار است باهم زندگی کنند معلوم نیست و عمل آنها غیرقانونی است.» [نصرتی نژاد؛ بهرامی، ۱۳۹۶ : ۳۷] ازدواج سفید با نوعی نتیجه فردگرایی مطلق در جامعه دو معنا دارد: معنای اول هم خانگی که به شرایطی گفته می‌شود که در آن خانم و آقا بدون ثبت رسمی در یک خانه مشترک زندگی می‌کنند و با یکدیگر رابطه جنسی ندارند. «منظور از همخانگی یا همبالینی رابطه صمیمی و عاطفی بدون ازدواج با یکدیگر است. در همخانگی، پایبندی به شریک زندگی جنبه عاطفی دارد، نه قانونی.» [گیدنز، ۱۳۷۳ : ۷۹] حالت دوم این سبک ازدواج هم باشی نام دارد. در هم باشی دو فرد غیر هم جنس مشترک در یک خانه زندگی می‌کنند همچنین بیانگر ارتباط جنسی میان دو غیر هم جنس بدون ازدواج رسمی است. پدیده نوظهور همباشی در ایران وجود دارد و چرایی و چگونگی شیوه یا شیوه‌هایی کاهش عوامل زمینه ساز آن نیز در تبیین روابطی نو پدید اثرگذار است. ازدواج سفید امروزه به معنای هم باشی و هم زیستی همراه با روابط جنسی است، بدون عقد و نکاح و ثبت قانونی. این نوع دومی که از آن تحت عنوان زندگی زناشویی بدون ازدواج نیز یاد می‌شود، بیشتر در کشورهای اروپایی و آمریکایی رواج دارد. دختر و پسر بدون ثبت رسمی و داشتن هیچ تعهدی زندگی مشترک خود را شروع می‌کنند.

۴. پیشینه تحقیق

در تاریخچه ازدواج سفید در ایران و فرانسه، پژوهشگر درصدد یافتن جنبه‌های قابل تطبیق ازدواج سفید در نظام حقوقی فرانسه و ایران است. نخستین بار، در سال ۱۳۹۱، رئیس کمیسیون فرهنگی و اجتماعی شورای وقت شهر تهران از شکل‌گیری خانه‌هایی در «شمال و جنوب شهر تهران» خبر داد که در آنها دختران و پسران بدون ازدواج رسمی با یکدیگر زندگی می‌کنند. به اعتقاد او، برخورد قهری با این موضوع، راه به جایی نخواهد برد. اما، باید به آن به صورت یک آسیب اجتماعی نگریست.» [پورفرهادی، ۱۳۹۳ : ۵۴] زیرا، «در جمهوری اسلامی ایران، تنها ازدواج‌هایی به رسمیت شناخته می‌شوند که در دفاتر ازدواج ثبت شوند.» [طاهری، ۱۳۸۴ : ۳۵] شمس‌اللهی پژوهشی را با عنوان "بررسی جامعه‌شناختی نگرش جوانان نسبت به شکل‌های نوظهور خانواده با تأکید بر زوج زیستی در شهرستان همدان انجام داد. نتایج پژوهش حاکی است که

مظاهر نوگرایی به ویژه فردگرایی و صنعتی شدن و جایگزینی ارزش های فرامادی به جای ارزش های مادی از علل گرایش جوانان به شکل های نوظهور خانواده است. در مقاله « حل بحران ازدواج سفید بر مبنای فقه اسلامی» بیان شده است که اسلام حل این بحران را در ازدواج موقت می داند، ازدواجی که ضمن رسمی بودن، در آن حقوق هر دو طرف به خصوص زن حفظ می شود. برای جلوگیری از بحران ازدواج سفید باید موانع ازدواج دائم برداشته و برای ازدواج موقت فرهنگسازی انجام شود.» [حسنی، ۱۳۹۶: ۲] « با اشاره به برخی از انواع ازدواج ها، به تبعات گناه ناشی از ازدواج سفید، زنا و فرزند نامشروع پرداخته و براساس جامعه آماری مورد نظر وی پسران به این ارتباط بیشتر تمایل دارند.» [علی آبادی؛ شفایی؛ زرقی، ۱۳۹۶] از سال ۱۳۹۳ به بعد مسأله ازدواج سفید به چالش بزرگ خانواده ها مبدل شده است. این نوع ازدواج، حتی بدون آگاهی خانواده ها صورت می گیرد. به همین دلیل، ریشه یابی ازدواج سفید، چندان راحت نیست. بسیاری از منابع و افراد دلایل اقتصادی را عامل این اتفاق می داند. ولی، نمی توان همه سهم را به عوامل اقتصادی داد.» [ارامکی، ۱۳۹۱: ۱] بررسی ها نشان می دهد، « در سال ۹۶ کاهش یازده درصدی ازدواج و افزایش طلاق ۶ درصدی نسبت به سال قبل به دلیل هم خانگی و همبازی هاست.» [سهراب زاده؛ پرنیان، ۱۳۹۵: ۱۱۴] در هر روی، ریشه عبارت سازی ازدواج سفید نوعی حرمت زدایی از جامعه و عادی کردن نوعی رابطه نامتناسب با فرهنگ دینی ایرانی است که برای دور کردن افراد جامعه از سبک زندگی اسلامی ایرانی تلاش می کند و مشروعیت اجتماعی و حقوقی ندارد. بعلاوه اینکه، در ایران با توجه به فرهنگ حاضر و نقش پر رنگ مذهب در خانواده ها، روال رایج و مطلوب بین زوج ها و خانواده ها، ازدواج رسمی و سنتی است. در نتیجه بیشتر افراد در بیشتر مناطق از آداب و رسوم سنتی و رسمی پیروی می کنند و هرگونه عدم همخوانی با این شیوه، از نظر دیگران و جامعه ایرانی نادرست است و به بیان ساده تر، فردی که ازدواج سفید انجام می دهد، مورد سرزنش قرار خواهد گرفت. بنابراین، وضعیت جامعه فرانسه تا چه حد با این گفتمان تطبیق دارد.

۵. پیشینه ازدواج سفید در فرانسه

نخستین پیامد جنبش آزادی زنان در جامعه ایالات متحده امریکا با پدیده ازدواج سفید ساختارهای خود را پایه ریزی کرد و جنبش آزادی زنان با هدف توسعه و محقق شدن مفهوم عدالت در همه ابعاد برای زنان شکل گرفت، سال ها بعد این جنبش به نام انقلاب جنسی در دیدگاه کارشناسان معرفی شد و ابعاد عدالت جویانه و ضد تبعیض آن جایش را به ناهنجاری ها و رفتارهای نامتعارف و ابتذال محور در میان زنان داد. در ابتدا به ازدواج ناکامل که دو فرد با هم در یک خانه زندگی می کنند ولی، روابط جنسی ندارند، ازدواج سفید گفته می شد. این سبک ازدواج در ایران متفاوت تر است. در کشور ایران این مقدمه ای برای ازدواج دائم رسمی یا سفید نگهداشتن رابطه جنسی نمی شد و یکی از روابط افراطی در پیش از ازدواج پیدایش الگوهای ازدواج های سفید با ریشه های عمیق فرهنگی غرب و ناشی از تحولات اجتماعی و اقتصادی میانه قرن بیستم در این کشور هاست. تفاوت در این است که این خانواده ها در ایران به دلیل نداشتن مشروعیت دینی و فقهی و حقوقی و اجتماعی با اینکه در حال توسعه هستند مورد پذیرش نیست که این برخلاف جوامع اروپایی است چون در آنجا با گسترده تر شدن این شکل خانواده، چالش های آن هم تا حدودی حل شده است که در همین مقاله مورد اشاره مفصل خواهد بود. از لحاظ حقوقی مشکل خاصی ندارد زیرا، بر اساس روند تحولات داخلی این جوامع بوده است. بی تردید، در زمان حال، ازدواج در حال تضعیف و ازدواج سفید در حال تقویت شدن است در چند دهه اخیر الگوی روابط جنسی در جهان تغییرات فراوانی داشته و اکنون نیز جامعه ایران با تحولات چشم گیری در حوزه ارزش ها و باورهای نسلی روبه روست. تحقیق نشان می دهند که رابطه جنسی پیش از ازدواج در ایران در حال افزایش است.

در فرانسه « هر چند دهه اخیر، نهاد خانواده در جهان تحولات گسترده ای داشته است؛ تحولاتی که ریشه های آن را باید در انقلاب جنسی اواخر دهه ۱۹۶۰ در کشورهای اروپایی و آمریکایی جست وجو کرد.» [martin levi ۱۹۹۶، ۲۰۱۱]

انقلابی که به تدریج به تغییر گفتمان جنسی و تغییر اساسی در نگرش ها، اخلاق، و رفتار جنسی در بسیاری از کشورهای غربی منجر شد. یکی از مهم ترین نتایج انقلاب جنسی در غرب، گسترش روابط جنسی پیش از ازدواج در این کشورها بوده است، روابطی که، به تدریج، نقاط دیگر جهان را نیز فراگرفت. [Uecker and Regnerus] این انقلاب، با اسطوره زدایی از رابطه جنسی، آن را به امری عادی و معمولی تبدیل کرد که به راحتی در قبل از ازدواج دست یافتنی است. از دهه ۱۹۶۰ به بعد، در اروپا، افرادی با شرایط اجتماعی خاص و به تدریج، میان بیشتر طبقات و گروه های اجتماعی رواج یافت. مدتی بعد فرایند تغییر نگرش به ازدواج و شیوع روزافزون ازدواج سفید پذیرش قانونی این روابط را نیز با خود به همراه آورد. به نظر می رسد، در سالیان اخیر شروع و برقراری پیوند عاطفی و زناشویی در ساختاری خارج از مباحث حقوقی و سنت های مرسوم ترویج پیدا کرده است و مقوله ازدواج غیر رسمی و غیر حقوقی از جایگاه خاصی برخوردار شده است.

۶. عدم ثبت ازدواج

پرسش این است در ایران کدام ازدواج ها به رسمیت شناخته می شوند؟ پاسخ: ازدواج هایی که در قانون ثبت شود؛ و از آنجایی که طبق قانون مجازات اسلامی از جمله ماده ۸۷۱، ازدواج و طلاق باید در دفاتر اسناد رسمی ثبت شود و در غیر این صورت جرم می باشد و هر جرمی هم مجازات دارد. از آن سو برای تحقق یافتن عمل مجرمانه لازم است که عناصر تشکیل دهنده جرم تحقق پیدا کند. از آنجایی که ثبت نشدن نکاح شرط صحت نمی باشد، در صورت ثبت نکردن هم نکاح صحیح می باشد و هم آثار وضعی زوجیت بر آن بار می شود. در فرانسه ازدواج به معنای تعهد پایبند به یکدیگر است. در حالی که مقررات قانون مدنی فرانسوی در سالی که دفتر ثبت ازدواج است خوانده می شود و بیان می کند که همسران باید وفادار و کمک یار یکدیگر به صورت متقابل باشند، رژیم زناشویی دولتی نیز قوانینی را که برای همسران در طول سال های ازدواج و همچنین پس از آن در صورت جدایی، طلاق یا مرگ در نظر می گیرد که مکررا اعمال می شود و مسائل حقوقی ازدواج هایی که در فرانسه انجام می شود در سطح بین المللی به رسمیت شناخته شده و قانونی و الزام آور هستند. یکی از شیوه های سنتی برای کسب تابعیت ازدواج است. ولی، در قوانین فرانسه این رویکرد تحمیل تابعیت به دلیل ازدواج سال هاست که نسخ شده و ازدواج با اتباع خارجی همانند قبل تاثیر چندانی در تابعیت ندارد. تابعیت و قوانین فرانسه تغییر کرده است. قانون مدنی ایران از حقوق اسلامی و فقه امامیه از تجربیات کشورها به طور مشخص از حقوق فرانسه و سوئیس بهره برده است. جامعه ایران نیز در طول سال های بعد از تصویب این قانون تحولات متعددی را پشت سر گذاشته است. اما بخش تابعیت این قانون هنوز براساس همان دیدگاه سنتی در مورد ازدواج مرد ایرانی با زن بیگانه به طور مطلق و همچنین در صورت ازدواج زن ایرانی با مرد خارجی و تحمیل تابعیت شوهر بر زن ایرانی سیستم وحدت تابعیت را اعمال می کند. نکته؛ دو چیز را باید از هم تفکیک شوند: قانونی که برای تعیین اعتبار ازدواج وجود دارد و قانونی که پس از ازدواج تاثیرات ازدواج را کنترل خواهد کرد. درمورد قانون اول اگر افرادی که تمام شرایطی را که قوانین کشور تابعیت خود را بیان می کند، رعایت کرده باشند ازدواج شان معتبر خواهد بود.

۷. گزیده دلایل ثبت نکاح

دلایل ثبت نکاح در ایران پرسشی است که در پاسخ به آن باید گفت: «وضعیت جدید به سست شدن پیوندهای خانوادگی، روابط عاری از قدرت در درون خانواده، کاهش پایداری خانواده، کم توان شدن هنجارهای خانوادگی در کنترل و سامان بخشی به رفتارها و روابط اعضای خانواده، تضعیف روابط عاطفی میان اعضای خانواده، درهم ریختن نظام سنتی، تقسیم نقش ها بدون جایگزینی و مقبولیت یافتن نظامی نوین و کارآمد، و بروز بسیاری عوارض و پدیده هایی منجر شده است که رصد نمودن دائمی آثار و آسیب های احتمالی ناشی از این تحولات را گریزناپذیر می نمایاند.» [سرای، ۱۳۸۸: ۱۲] ثبت نکاح در ایران حداقل حقوق و قانون را در حمایت زن به دنبال دارد.

از نخستین اثرات مدرنیته بر نهاد خانواده در جامعه فرانسه به دلیل سنگینی در هزینه های زندگی، تنهایی و نداشتن سرپناه شکل گرفت که بر اساس آن زن و مرد با یکدیگر همخانه شدند. بنای چنین ازدواجی هم زیستی بدون داشتن روابط زناشویی بود. چنین ازدواجی در کشورهای غربی رواج پیدا کرد و حتی مقدمه ای بود برای اینکه ازدواج دایم شود یا منجر به جدایی شود. در فرانسه زوجین آدرس خود را به پلیس محلی می دهند که در صورت جدایی، فرزند دار شدن و نزاع و موارد مشابه با توافقی روشن میان زوجین وجود دارد پلیس اقدام نماید. ثبت رسمی ازدواج و سند؛ داشتن سند ازدواج از قانون های اجباری فرانسه است. این سند در تمام سال های زندگی در اختیار زوجین قرار دارد و نام فرزندهایشان در این سند، ثبت می شود و دگرگونی وضعیت اجتماعی اقتصادی فرهنگی و فرایند مدرن سازی به ویژه در محیط های شهری و گسترش فرهنگ مدرن، در زوایای مختلف جامعه فرانسه ساختار خانواده را تحت تأثیر قرار داده است و ثبت نکاح ابزاری در راستای ارائه راهکار و پیشگیری از پیامدهای اجتناب ناپذیر است.

۸. ازدواج سفید و آسیب های شاخص

حوزه خصوصی یکی از جایگاه های اصلی روابط قدرت و عدم تساوی جنسیتی است که مرد سالاری دائم باز تولید شده است و از آنجا که قوانین مدنی موجود در حوزه عمومی منحصر به همان حوزه قلمداد می شود، حوزه خصوصی خانوادگی همواره دچار نوعی روابط قدرتی نابرابر است. مهمترین آسیب ها از کاهش حس مسئولیت پذیری، تحمیل مخارج اضافی بر جامعه برای پرورش فرزندان، کم شدن اعتماد زوجین به یکدیگر، زیاد شدن احتمال طلاق، کم شدن شادی و نشاط زوجین، افزایش استرس به ویژه در زنان، کاهش فرزندآوری، کاهش شانس مادر شدن دختران است. «مادر بودن را فعالیتی پیچیده، غنی، پرزحمت و شادی آفرین می داند که زیستی طبیعی، اجتماعی، نمادین و عاطفی است.» [ویلفورد، ۱۳۷۶: ۶۴] در ایران امروز یکی از مشکلات، سطحی و مادی شدن ملاک ها در ازدواج است. مصرف گرایی و تجمل گرایی امروز نیز به این مسئله دامن می زند. مسائل مادی و جذابیت های ظاهری تبدیل به معیار شده اند و این در حالی است که ممکن است پس از گذر از دوران اوج هیجانات رابطه، فرد متوجه خلاء بسیاری از معیارها شامل اخلاق، مسئولیت پذیری و اینکه طرف مقابل بلوغ رابطه را ندارد. خلاء قانونی برای حمایت از حقوق زنان بعد از طلاق، مشکلات اقتصادی و دغدغه کمتر مردان برای رفع نیاز جنسی و در خانواده هم رابطه زن و شوهر از سطح همسری (صمیمت فکری)، همدلی (صمیمت احساسی) و همپایی (صمیمت رفتاری) به سطح هم خانگی و هم خوابگی تنزل می یابد. رابطه معنی دار و مستقیم ازدواج سفید با عقاید فمینیستی، عدم اعتقاد به هنجارها و اصول مذهبی، شرایط بد اقتصادی و بیکاری، مخالفت با ازدواج سنتی، لذت طلبی، دوستی با افراد سابقه دار در ازدواج سفید از هم گسستگی خانواده، فقدان کیفرگذاری مستقل برای ازدواج سفید، سفید ماندن شناسنامه از جمله دلایل اصلی رجوع به زندگی مشترک بدون ازدواج است. و عدم نظارت همگانی، کسب حمایت برای زنان و عدم تعهد و مسئولیت در ازدواج سفید است. در مجموع؛ اینکه روابط افراد چه اندازه متعهد و سازگار باشند روی میزان کیفیت این رابطه تأثیرگذار خواهد بود پرسشی است که با مطالع این گفتار بدان دست خواهیم یافت. حقیقت است، وقتی یک جریان اتفاق می افتد و جامعه درصدد

انکار و سپس برخورد با آن برمی‌آید و این فرایند به روند خود ادامه می‌دهد و نمی‌توان جلوی آن را گرفت، ناچار آن را پذیرفته و جزئی از رویکردهای زندگی افراد می‌شود که در ابعاد جامعه‌شناختی، روان‌شناسی، مردم‌شناسی و غیره قابل بررسی و دسته‌بندی است. در آن سوی، امروز برخی کشورهای اروپایی مانند فرانسه، سوئد، نروژ، اسپانیا با پذیرش این سبک از زندگی برای آن مسئولیت‌ها و ضمانت‌های قانونی تعریف کرده‌اند تا افراد حق و حقوق و تکالیفی در رابطه داشته باشند. این بحث نیازمند بررسی ریشه‌ای است.

۹. ازدواج سفید تهدید یا راهکار برای کاهش طلاق؟

کارکردهای خانواده به دنبال تغییر ارزش‌ها دگرگون شده که به نظر می‌رسد، شاکله اصلی آن کشش جنسی است. آورده اند، در ایران از سال ۱۳۹۳ به بعد مسأله ازدواج سفید تهدید بزرگی برای خانواده‌ها بدل شده است. در یک برش منطقی از روند تحولات در جوامع انسانی، کاربرد متفاوت نو و کهن، ازدواج سفید که در کاربرد نو برای توصیف زندگی مشترک بدون ازدواج رسمی است که نباید با نکاح عرفی یا ازدواج عرفی اشتباه گرفته شود. از دیدگاه اسلام پدیده ازدواج سفید مورد تایید نیست. از این رو، این شیوه نادرست ارتباط را نمی‌توان همانند فرهنگ غرب، ازدواج نامید. همان گونه که در فرانسه لفظ ازدواج را در مورد آن به کار نمی‌برند. ازدواج سفید یا هم باشی پدیده‌ای غربی و تهدیدکننده استحکام خانواده است که با شعار حمایت از آزادی زنان شکل گرفت و فروپاشی ریشه‌ای در تخریب فرهنگ اخلاقی و انسانی است که طلاق بارزترین پیامد مخربی است که قابل مشاهده است. در فرانسه در واقع نوعی از قرارداد با هم بودن بدون عقد شرعی و بدون انجام مراسم و ثبت رسمی از آن یاد می‌شود و به عنوان شراکت یا partnership است.

۱۰. ازدواج سفید در قانون و آداب و رسوم و در نظام حقوقی ایران و فرانسه

طبق قانون و فرهنگ و رسوم و عرف در ایران، در این که هم باشی ازدواج نیست، تردیدی نیست و در فرضی که با رضایت دو طرف همراه با قصد واقعی آنان بتوان با جاری کردن صیغه عقد در قالب نکاح دائم قرار داد در صورت عدم ثبت آن در دفاتر اسناد رسمی، قانونی نیست و مطابق ماده ۶۴ قانون مجازات اسلامی برای زوج، مجازات تعزیری تا یک سال حبس، مقرر شده است. در ماده ۲۱ قانون حمایت خانواده مصوب ۱۳۹۱ ثبت نکاح موقت در صورت بارداری زن یا توافق دو طرف در هنگام انعقاد نکاح موقت یا درج به صورت شرط ضمن عقد الزامی شده است. بنا براین اگر افرادی صرف توافق این نوع زندگی مشترک را انتخاب کنند، چنین توافقی برخلاف نظم عمومی، اخلاق حسنه و نامشروع است که از حیث ارتکاب عمل نامشروع و فعل حرام مطابق ماده ۶۳۷ قانون مجازات اسلامی قابل تعقیب و مجازات خواهند بود. این موارد در کشور فرانسه منع قانونی نداشته و کاملاً رسمی است. در سال‌های اخیر، قانونی در فرانسه وضع شد که برخی رسانه‌های داخلی آن را قانون ازدواج با محارم نامیدند، و در مقابل گروهی با تاکید بر بخشی از جزئیات قانون، آن را قانون مترقی و در دفاع از حقوق کودکان دانستند! دولت فرانسه توانست با وضع قانون، رشد عجیب و تصاعدی و نگران‌کننده این معضل را مهار کند. قانون جدید فرانسه دو بخش دارد:

- برقراری هرگونه رابطه جنسی با اعضای خانواده زیر ۱۵ سال (فارغ از بحث رضایت یا عدم رضایت) سن را ممنوع و برای مرتکبین آن مجازات متجاوز تعیین نموده است.

- مربوط به برقراری رابطه جنسی بعد از سن ۱۵ سال است که آن را در میان اعضای خانواده (در صورت وجود رضایت) بدون مانع می‌شمارد و در صورتی آن را مصداق تجاوز می‌داند که عنصر نارضایتی اثبات شود! در جامعه ای تجاوز درون خانوادگی با این رشد عجیب و تصاعدی همراه باشد این همجنس بازی نیز زمانی تابو بود، و یک شبه قانونی نشد. بلکه به تدریج در غرب رواج پیدا کرد و اکنون یکی به یکی برای حل مساله آن را به قانون تبدیل می‌کنند.

۱۱. نظام حقوقی ایران / فرانسه / پیامدهای حقوقی ازدواج سفید

در ایران ملاک برتری تقوای الهی است. نظام حقوقی ایران، برای مرد در برابر زن در خانواده، اقتدار خاصی در نظر است، این رویکرد، قوانین ایران را به قبول آثار مورد نظر بر تفکر مردسالاری در خانواده هدایت کرده و موجب شده در حوزه های

اشتغال زن، تعیین مسکن و اقامتگاه مشترک، خارج شدن زن از کشور و شناخت تابعیت وی، نمایان شود و به عبارت، برتری مرد را بر زن نشان دهد. در قوانین فرانسه از سال ۱۹۷۰، مفهوم ریاست از قانون حذف شد و در سال ۱۹۷۵ تغییری مهم در زمینه حمایت از زنان ایجاد شد و در آن، برتری مرد از قانون حذف شد و حتی زندگی در یک منزل هم به منزله یک تعهد، از قانون حذف گردید. در قانون مدنی کنونی فرانسه، «به استناد ماده ۱۰۸، مرد و زن می‌توانند سکونتگاه جداگانه ای انتخاب نمایند، در حالی که به قواعد مرتبط با تعهد همزیستی اخلاقی وارد نشود. گر این ماده در کنار ماده ۲۱۵ قانون مدنی تفسیر شود، مناسبتر است. چون قسمت اول ماده ۱۰۸ که به زن و شوهر حق انتخاب مسکن مستقل می‌دهد، نایسیت با تکلیف به همزیستی زوجین مغایرت داشته باشد.» [مالوری و فالچورین، ۲۰۱۶: ۶۶۶] در این حالت، محل اقامت خانواده مکانی توافقی است و هیچ کدام از زن و شوهر بدون اجازه دیگری، نمی‌تواند از حقوقی بهره‌برد که به سبب آن، توانایی تعیین و تأمین منزل خانوادگی یا اثاث آن را داشته باشد. در ایران حق انتخاب محل سکونت با زوج است، مگر اینکه در شرایط ضمن عقد لحاظ شده باشد.

نقد؛ در قوانین فرانسه از سال ۱۹۷۰، مفهوم ریاست از قانون حذف گردید و دیگر، خانواده رئیس نداشت و زن و مرد در یک وضعیت حقوقی یکسان قرار گرفتند. اما امروزه، اگر قانون‌گذار ایران در صدد تغییر الگوی مطلق ریاستی مدیریت خانواده به سمت الگوی اشتراکی بر نیاید، ممکن است در آینده ای نه چندان دور، تزلزل نهاد خانواده بیش از پیش تسریع شود. در این صورت، برای فرار از تعهدات ازدواج، علاقه و تمایل به تشکیل خانواده از طریق نکاح دائم کاهش جدی پیدا خواهد کرد و شیوه‌هایی مانند روابط آزاد، روابط هم‌خانگی و پیدایش مجردان متأهل، به تدریج به مانند رقیبی در برابر نکاح دائم مطرح خواهند گردید. راهکار؛ عدم اقدام به تغییر مقررات، با وجود تحولات روز جامعه ایرانی، قابلیت توجیه‌چندانی ندارد و ضرورت بازنگری در الگوی مطلق ریاستی زوج در حوزه مدیریت خانواده به وضوح احساس می‌شود.

۱۲. نفقه فرزندان / اثبات نسب

در ازدواج دائم، هزینه‌های مالی زندگی فرزندان تا سنین مشخصی با توجه به جنسیت فرزند با پدر می‌باشد. فرزند حاصل از زنا، هرچند ارث نمی‌برد، ولی مشمول دریافت نفقه از پدر خود هست. در فرانسه فرزند حاصل از ازدواج سفید با فرزند سایر ازدواج‌های طبیعی تفاوتی ندارد.

شناسنامه کودکان حاصل از ازدواج سفید و اثبات نسب/ رای وحدت رویه ماده ۱ قانون ثبت احوال سال ۱۳۵۵ صدور شناسنامه برای فرزندان متولد ایران از پدر ایرانی را در حیطه کار سازمان ثبت احوال کشور تعیین نموده است. تفاوتی میان فرزندان از

رابطه نامشروع و سایر فرزندان قائل نیست و گرفتن شناسنامه از وظایف پدر است. در ازدواج سفید، زنا تلقی شدن این نوع رابطه ازدواجی و فاقد مشروعیت قانونی بودن سبب می شود فرزند نیز فاقد مشروعیت قانونی باشد؛ چون نسبت فرزندی او با پدر قابل اثبات نیست به طور معمول جز انجام یک پروسه پیچیده قانونی کسی حضانت آنان را بر عهده نمی گیرد. هر چند که قانون تا حدی این اختیار را قائل شده است که مادر مراجعه کرده و شناسنامه برای فرزندش صادر شود اما نام خانوادگی مادر، بر روی این فرزندان قرار می گیرد. فرزند حاصل از ازدواج سفید در ایران، همچون سایر اطفال می تواند به نام مادر و پدر خود شناسنامه داشته باشد. ماده ۸۸۴ قانون مدنی: ولد الزنا از پدر و مادر و اقوام آنان ارث نمی برد، لیکن اگر حرمت رابطه که طفل ثمره آن است نسبت به یکی از ابویین ثابت و نسبت به دیگری به واسطه اکراه یا شبهه زنا نباشد طفل فقط از این طرف و اقوام او ارث می برد و بالعکس.

مشکل بعدی نیز اثبات نسب است، چرا که مادر نمی تواند این قضیه را اثبات کند، چرا که ابتدا باید رابطه زوجیت وی ثابت شود. در ازدواج رسمی پدر و مادر تکلیف دارد، و در ماده ۱۱۶۷ قانون مدنی: طفل متولد از زنا ملحق به زانی نمی شود. بنابر این ماده: در ازدواج سفید نسب بین فرزند و پدر برقرار نمی شود و طفل به پدر خود منتسب نمی شود، اما نسب بین مادر و فرزند برقرار می شود. در فرانسه فرزند دز اخذ شناسنامه و اثبات نسب مشکلی ندارد.

۱۳. وحدت رویه در حقوق و تکالیف والدین نسبت به فرزندان

به موجب بند الف ماده یک قانون ثبت احوال در سال ۱۳۵۵ یکی از وظایف سازمان ثبت احوال ثبت ولادت و صدور شناسنامه است و قانونگذار بین اطفال متولد از رابطه مشروع و نامشروع تفاوتی قائل نشده است. و تبصره ماده ۱۶ و ماده ۱۷ قانون مذکور در مواردی که ازدواج پدر و مادر ثبت نشده باشد و اتفاق در اعلام ولادت و صدور شناسنامه نباشد یا اینکه ابویین طفل معلوم نباشد تعیین تکلیف کرده است. ولی، در مواردی که طفل ناشی از زنا باشد و زانی اقدام به گرفتن شناسنامه ننماید با استفاده از عموماً و اطلاق مواد یاد شده و مسأله ۳ و مسأله ۴۷ از موازین قضائی از دیدگاه حضرت امام خمینی (ره)، زانی، پدر عرفی طفل تلقی و نتیجه کلیه تکالیف مربوط به پدر از جمله اخذ شناسنامه برعهده وی می باشد و چنانکه ذکر شد، حسب ماده ۸۸۴ قانون مدنی موضوع توارث بین آنها منتفی است.

نقد؛ همچنین بحث سرپرستی و تعلیم و تربیت او نیز چالش برانگیز به نظر می رسد. ممکن است این قوانین سخت گیرانه برای پیشگیری در نظر گرفته شده باشد اما فرزند حاصل چنین ازدواجی گناهی ندارد. به همین دلیل از سال ۷۶ این نگاه تغییر کرد و دیوان عالی کشور در این حوزه وحدت رویه ای ایجاد کرد. احتمال بیشتر در سپردن سرپرستی به مادر است اما، شکست روانی و حقوقی و بلا تکلیف بودن برای زن باقی می ماند. البته در ماده ۱۱۶۷ قانون مدنی، طفل متولد از زنا ملحق به زانی نمی شود. و این با رای وحدت رویه در سال ۱۳۷۶ نیز در دیدگاه فقها متفاوت است. به طوری که تکلیف پرداخت نفقه و حضانت بر عهده پدر گذاشته شد اما با این وجود فرزند چنین ازدواجی از ارث محروم است. اگرچه موضوع نفقه این کودکان حاصل از ازدواج سفید در سکوت به سر می برد اما می توان پرداخت آن را در نظر گرفت. مسئله نفقه در قانون سال ۹۲ حمایت از خانواده مطرح شده، به نظر می رسد بر اساس وحدت رویه ای که در دیوان عالی کشور مطرح شده است. هر چند که فرزند حاصل از ازدواج سفید، فرزند شرعی نیست ولی این فرزند رابطه طبیعی با پدر و مادر خود دارد. بنا براین، شرایط حضانت، نفقه، ولایت همچنان مانند سایر اطفال با پدر و مادر خود دارد. در فرانسه فرزند حاصل این نوع ازدواج از تمام حقوق یکسان با دیگر فرزندان در ازدواج طبیعی برخوردار است.

۱۴. پیامدهای فردی / پیامدهای اجتماعی ازدواج سفید

به این دلیل که، هنجارها و ارزش های مرتبط با ازدواج، همچنین مشروع بودن یا نبودن روابط میان زن و مرد، از جامعه ای به جامعه دیگر و به دلیل تاریخی بودن و دیرپا بودن این ارزش ها تخطی از آنها در قالب اشکال دیگر ازدواج، ناهنجاری و آسیب تلقی شده و پاسخ سختی در پی دارد. سرخوردگی و طرد خانوادگی و فامیلی، از بین رفتن دوشیزدگی و بروز مشکل در ازدواج قانونی برای بانوان و بی تکلیفی فرزند حاصل از ازدواج سفید، بوجود آمدن حس گناه و عذاب وجدان، کم توجهی به دوره زمانی و سخت گیری های اطرافیان و ضعیف بودن پایه اعتقادات یا پایبند نبودن به اعتقادات در خانواده طرفین، بروز تعارض های فرهنگی و تنش های اجتماعی، فرار از تعهدات رسمی، تبعات مثبت و منفی در نبود آرامش و امنیت، افسردگی و مشکلات روحی و روانی، مشکلات قانونی و جزایی برای طرفین رابطه، خاتمه زیست مشترک و ده ها مشکل و تبعات فردی و اجتماعی دیگر.

در بعد اجتماعی، رواج بی اعتمادی و بی تعهدی، به خطر افتادن استحکام خانواده و بروز مشکل در روابط خانوادگی با خیانت جنسی زوجین به یکدیگر، ایجاد نقص در ستون های خانواده ایرانی را در پی دارد. در بسیاری موارد، ازدواج سفید برای بسیاری از زنان و مردان به منزله خوش گذرانی و تفریح تعریف شده است تغییر سبک زندگی و افزایش طلاق بدون نگرانی های از پرداخت مهریه سنگین و هزینه های هنگفت و تمام حقوق مالی از جمله حق ارث منتفی است و امر سرمایه گذاری و رشد و توانمندسازی اقتصادی در معرض خطر است و نیازمند بازتعریفی از نحوه برخورد با این تبعات اجتماعی است.

۱۵. مزایای ازدواج سفید در شرایط کنونی

نظر می رسد، در کوتاه مدت، ازدواج سفید بتواند مساله و مشکل خانه و مسکن جامعه هدف را حل می کند، نیز، راه مقابله با مشکلات مالی و هزینه های سرسام آور است. شناخت بیشتر طرفین و اینکه امور بدون ثبت رسمی و نیاز به حضور شاهد حتی در بسیاری از موارد نادیده گرفتن خطبه عقد و بدون مراسم و حتی زمان خاصی نیز برای شروع تعیین نمی شود. طرفین دارای مسئولیت ها و وظایف تا حدی همگن، مشترک و برابر هستند. الزامی به فرزند آوری نیست. معاشرت ها اغلب به صورت دوستانه و غیر خویشتاوندی است. آزادی انتخاب فردی و حق بر بدن و دستیابی به مطالبات اجتماعی و حل معضلات اجتماعی سریع تر انجام می شود.

نکته؛ در کفه دیگر پایبندی به اعتقادات، آرمان ها، باورها، آداب و رسوم و عرف و ریشه های فرهنگی جامعه ایران قرارداد و نوسان این تلاش برای توازن در دو کفه در لابلای راهکارهای عملی و برنامه کوتاه و بلند مدت دولتمردان نهفته است.

۱۶. دغدغه ازدواج سفید در ایران

میزان ازدواج جوانان را نخست همه در وضعیت اقتصادی، نداشتن شغل و نداری و فقر پیوند می زنند، در طرف دیگر کسب قدرت با افزون جمعیتی برای دولت ها در سطح بین المللی پیوند می خورد. درست زمانی که به نظر می رسد، رابطه بین نسل ها کم رنگ شده و یا از بین رفته و نسل های گذشته آموزه های خود را آگاهانه به سبب تغییرات و مقتضیات زمان و مکان یا نا آگاهانه به سبب غفلت فرهنگی و تاریخی به نسل جدید کمتر آموزش می دهند یا آموزش نمی دهند. در عمق مساله رابطه ها در خانواده ها و جامعه متحول شده یا به هم خورده است. به این تغییر روابط در خانواده ها به صورت جدی توجه نشده است. بحث دیگر اقدامات مقطعی و بسته های حمایتی تشویقی افراطی کنونی نیز پیامدهایی را ناخواسته در پی دارد که

نیازمند برنامه ریزی های کلان کشوری است. روابط میان زوجین در واقع محصول قواعد حقوقی و قانونی، عرفی، مذهبی و سنتی برخاسته از فرهنگ هر جامعه است به دلیل تاریخی بودن و دیرپا بودن این ارزش ها تخطی از آنها در قالب اشکال دیگر ازدواج، ناهنجاری و آسیب تلقی شده و پاسخ سختی دریافت می شود. در جامعه فرانسه نوع نگرش ها خانواده ها و ساختار حکومت متفاوت است.

۱۷. تفاوت مالکیت، تابعیت، نام خانوادگی، نام مادر، حقوق مالی در ایران و فرانسه

در زمینه مالکیت و سهم املاک و دارایی ها با جدایی دوستانه باشد یا غیر دوستانه یا بر اساس منافع مالی تعیین شده توسط طرفین در هنگام ازدواج با سهم یکسان و برابر و در قوانین این پدیده مورد توافق مراکز قانونی و محاکم قضایی و پلیس است. در مواد قانون مدنی، در حقیقت، مقنن نه تنها به صراحت محجور بودن زنان را منتفی می داند، بلکه بر اساس ماده ۲۲۵ همان فصل از قانون اعلام می دارد به این نحو، به زنان حقوقی مساوی با مردان اعطا شده و اختلاف حقوقی هر یک از زن و شوهر می توانند به تنهایی، اموال شخصیشان را مدیریت نموده، به رهن یا وثیقه بگذارند و منتقل کنند « بر اساس ماده ۴۲ قانون ثبت احوال مصوب ۱۳۵۵، پیش بینی شده است که زن می تواند با موافقت همسرش تا هنگامی که در قید زوجیت است، از نام خانوادگی همسرش بدون رعایت حق تقدم بهره گیری نماید و در صورت طلاق، ادامه بهره مندی از نام خانوادگی، مشروط به اجازه همسر می باشد، قانون ثبت احوال مصوب ۱۳۵۵ در زمینه به کارگیری مرد از نام خانوادگی زن صراحتی ندارد و قانون، برتری برای مرد ایجاد نکرده است، فرقی ندارد که دارنده حق تقدم همسرش حق تقدم بخواهد از نام خانوادگی زن استفاده کند، باید اجازه دارنده باشد یا شخص دیگر. درج نام مادر در کنار اسم پدر بر روی کارت ملی، به عنوان نشان گر هویت ملی مغفول مانده است، این امر از جمله مطالبات مادران محسوب می شود. به همین دلیل ضرورت دارد این رویکرد ارزشگذارانه به نقش والدین، در صدور کارت ملی نیز پیشبینی شود تا نقش مادری زنان و شان آنان، مورد تکریم واقع شود. بر اساس ماده ۲۲۵ قانون مدنی فرانسه، هریک از زن و شوهر مختارند که از نام خانوادگی همسر به شکل جایگزین یا متصل به نام خانوادگی خود، با ترتیب مدنظر، به منزله نام عرفی و معمول، بدون حق تقدم بهره بگیرند. ولی بعد از طلاق، بر اساس ماده قانون مدنی فرانسه، اصل بر این است که زن و شوهر دیگر قادر نباشند نام خانوادگی همسرشان را به کار بگیرند، مگر اینکه هر یک از زن و شوهر بتواند سودی خاص را برای خودشان یا فرزندانشان ثابت و توجیه کند که در این حالت می تواند با موافقت همسر، کماکان از نام خانوادگی اش استفاده نماید. اصل حاکمیت اراده و آزادی قراردادهای یکسان اعمال می شود. و بعد از آغاز انقلاب زنان و خیزش مطالبه گرانه ایشان وضعیت کم کم رو به بهبود رفت به طوری که قانون شماره ۸۷۳ فرانسه که در آگوست ۲۰۱۴ به تصویب رسید بر برابری اساسی زنان و مردان تأکید می کرد. [پوتر ۲۰۱۴: ۱۷] در قوانین فرانسه مشروط نمودن اجرای اعمال حقوق مالی در حوزه خانواده به توافق زوجین است. شاید برابری کامل برای زوج و زوج در خانواده منطقی نباشد ولی، برابری در امکان دسترسی به منابع مالی مهم است.

بازبرد؛ اروپا در حدود ۲۰۰ سال پیش قیود اجتماعی میان زنان و مردان را به ورطه فراموشی سپرد. یک اتفاق افتاد؛ هرچه پوشش زنان کمتر شد و زیبایی ها در زن جلوه گر برای مدت زمان کوتاهی گیرا بود. در گذر زمان جذابیتش، نمودی طبیعی پیدا کرد با وجود اینکه، صنعت لوازم آرایشی ها برای بالا بردن جذابیت رابطه جنسی به کمک او آمد ولی با مرور زمان طبیعی شد. غرب نیز، بحث عمل های زیبایی را در سررسید خود گنجانید. تا باز هم زن جذاب و لذت آفرین شود عمل های زیبایی هم پس از مدتی شکل طبیعی خود را یافت و ازدواج سفید و هم باشی و هم خانگی بیش از پیش رایج شد به نظر می رسد آن هم طبیعی شد. لذت جهت خود را در همجنس خود تعریف نمود باز هم دومینوی سقوط، ازدواج با حیوان و مانکن در راه جای خود را ثبت کرد و در زمان کنونی گرایش به محارم خود و این هم به یقین طبیعی خواهد شد. اعلام رسمی قانونی شدن ازدواج با محارم و انتهای این راه، با قطعه بعدی این پازل در نوسان سقوط و انحطاط اخلاق و عادی شدن بی اخلاقی ها

رقم می خورد. برداشتن قیود اجتماعی در دو قرن قبل آثار مخربش امروز آشکار شد که جامعه ای مثل فرانسه بدین سمت و سو در عملی فراگیرمواجه می شود که دولت ناگزیر قانون وضع می کند شاید بتواند در حریم و پناه قانونمداری بر بسیاری از پیامدهای این مساله فائق بیاید.

۱۸. پیشنهادات؛ راهکارهای مقابله با ازدواج سفید

شناسایی راه های آسیب جدی ازدواج سفید به زنان را در ساده نپنداشتن موضوع، و در میان گذاشتن با خانواده هاست زیرا، زنان در این نوع ازدواج از کمترین حد امنیت روانی، اجتماعی، قانونی و عاطفی برخوردار هستند. تربیت درست فرزندان، آموزش مسئولیت پذیری به آن ها و نشان دادن مزیت های ازدواج موفق در زندگی های دیگران، کمک به فرزندان و فراهم کردن بسترهای رشد برای ایجاد شغل و درآمد مناسب، کمک و حمایت مالی به جوانان برای تشکیل خانواده، کنترل غیرمستقیم رفتار و کارهای جوانان، شناخت و کسب اطلاعات لازم درباره ازدواج سفید، ارتباط مداوم با مشاورین روانشناس، حفظ خونسردی در برابر ازدواج سفید فرزندان و برخورد اصولی با این موضوع برای پیشگیری از عواقب بد آن.

نکته؛ فرهنگ سازی و برنامه ریزی دقیق و سیاستگذاری مناسب رسانه ملی و شورای عالی فضای مجازی و ارائه راهکارهای عملی، تأثیرات منفی شبکه های اجتماعی و ماهواره در جوانان کاهش دهد البته نه با محدودیت، ممنوعیت. - برنامه های آموزشی برای ایجاد مهارت های ارتباطی والدین- فرزندان برای ارتباط بهتر و مؤثرتری با جوانان و نیازهای آنها ضروری بنظر می رسد. در سطح عامه جامعه نیازمند برنامه هایی بر مبنای نص قرآن و روایات معصومین، قبح و زشتی این نوع ارتباط بیان شود تلطیف در تصمیم گیری ها با وجود مغایرت با فقه و دین، با پویایی فقه در کاهش تبعات و اثرات این ازدواج. پدیده در عصر امروزه با همه پیشرفت زمینه های حقوق بشر همراه بوده است. آزادی و حقوق فردی از دیرباز مورد توجه اندیشمندان و نویسندگان فرانسوی بوده است؛ به گونه ای که با آماده سازی اذهان عمومی جامعه فرانسه، تحولاتی چون انقلاب ۱۷۸۹ و ارتقای حقوق شهروندی در این کشور رقم خورد. حقوق بشر که از آن به عنوان عالی ترین هنجار حقوقی یاد می کنند، در مرتبه بالاتری از اهمیت حتی نسبت به حقوق موضوعه و نیز حقوق شخصی قرار دارد. این حقوق بر مبنای احترام به نفس و سرشت انسان ها استوار است که این احترام نه قابل انتقال و نه قابل واگذاری و چشم پوشی است. در این میان حقوق شهروندی به عنوان بخش مهم از حقوق بشر است که در قوانین اساسی کشورهای مختلف از جمله فرانسه مورد توجه قرار گرفته و در زمینه رعایت حقوق فردی و اجتماعی زنان از کشورهای پیشتاز محسوب می شود. نکته؛ کنوانسیون رفع کلیه اشکال تبعیض علیه زنان یک معاهده بین المللی است که در ۱۸ دسامبر ۱۹۷۹ [۱۳۵۸ و ۲۷ آذرماه قطعنامه شماره ۱۸۰ / ۳۴]مورد پذیرش مجمع عمومی سازمان ملل متحد قرار گرفت. تاکنون تنها چهار کشور ایران، سومالی، سودان و تونگا به این کنوانسیون ملحق نشده اند. تحقیقات مستقل دانشگاهی و تخصصی، پذیرش موجودیت ازدواج سفید و انکار نکردن روند افزایشی آن، تمهیدات قانونی و پوشش حمایتی، بسترسازی فرهنگی، آگاهی رسانی و آموزش عمومی و تخصصی، کارآفرینی، تحقق شرایط اقتصادی مناسب از سوی دولت و بخش خصوصی، حمایت نهادهای دولتی و انجمن ها در چهارچوب سازمان های بهداشتی و آموزشی جلوگیری از پیامد آسیب های فردی و اجتماعی بخشی از پیشنهادها است.

۱۹. نتیجه گیری

واقعیت این است، اکنون در جامعه انواع مختلف خانواده شکل گرفته و در ابتدای امر به منظور آسیب شناسی پدیده ازدواج سفید لازم است واقعیت انواع خانواده ها را پذیرفت. هر کدام از انواع خانواده ها سبک و سیاق خاص خود را به جامعه

تحمیل کرده اند. بایستی با آسیب‌شناسی هرکدام در پی حل مشکلات ناشی از ایجاد آنها در جامعه باشیم. هراس افکنی در این موارد موجب خشک شدن نهال امید به پذیرش و اصلاح جامعه خواهد بود. قدم اول پذیرفتن انواع خانواده ها با توجه به شرایط فعلی جامعه و سپس ارایه آگاهی از طرق انواع مشاوره ها از جمله مشاوره قبل از ازدواج، مشاوره طلاق، مشاوره خانواده و مشاوره زوجی به منظور افزایش سطح دانش افراد و بالا بردن آگاهی آنان به منظور به روز رسانی معیارهای ارزیابی درست برای هر نوع از خانواده‌ها است. نکته پایانی؛ راهکار؛ بازبردها بر این نکته تأیید دارد که ورود حاکمیت با راهکارهای فرهنگی بیش از ممنوعیت و مجازات‌های کیفری می‌تواند در تعدیل ساختارها و جهت دهی جامعه در این رویکرد موفق باشد. عدم اقدام به تغییر مقررات، با وجود تحولات روز جامعه ایرانی، قابلیت توجیه چندانی ندارد و ضرورت بازنگری در دیکته کردن الگوی مطلق و افراط و تفریط در اجرای برنامه‌ها در حوزه خانواده به وضوح احساس می‌شود.

منابع

۱. احمدی، حبیب؛ هاشمی، سمیه؛ روحانی، علی (۱۳۸۹)، بررسی رابطه وسایل ارتباطی نوین با هویت جنسی جوانان شهر شیراز، فصلنامه علمی- پژوهشی زن و جامعه، شماره چهارم، سال اول.
۲. آزاد ارمکی، تقی؛ شریفی ساعی؛ ایثاری، مریم؛ طالبی، سحر (۱۳۹۱)، سنخ‌شناسی الگوهای روابط جنسی پیش از ازدواج در ایران، دوفصلنامه جامعه پژوهی فرهنگی سال دوم، شماره ۱.
۳. آزاد ارمکی، تقی؛ طالبی، سحر؛ ایثاری، مریم؛ شریفی ساعی، محمدحسین (۱۳۹۱)، همخانگی؛ پیدایش شکل‌های جدید خانواده در تهران، جامعه پژوهی فرهنگی، ش ۱، سال سوم
۴. پاکباز، سیامک (۱۴۰۱)، شرح قانون مدنی، تهران: شماره ۱، چاپ سوم، نشر میزان.
۵. پور فرهادی، پریسا (۱۳۹۳)، علل گسترش پدیده خانواده سفید در کلان شهر تهران در سال‌های ۹۳-۱۳۹۲، پایان نامه کارشناسی ارشد گرایش حقوق.
۶. جاوید، محمدجواد؛ مریم مهاجری (۱۳۹۷)، مبانی مداخله دولت در نهاد خانواده در نظام حقوقی ایران، مطالعات راهبردی زنان، ش ۸۲.
۷. سرایی، حسن (۳۸۸)، پاسخی غیر واقعی به یک نیاز واقعی. نویسندگان: معصومه ناصری. منبع: کتاب ماه کودک و نوجوان آبانماه. شماره ۳۷. حوزه‌های تخصصی.
۸. حسنی، شادی. (۱۳۹۶)، حل بحران ازدواج سفید بر مبنای فقه اسلامی، مطالعات معرفتی دانشگاه آزاد اسلامی، ش ۲
۹. دهخدا، علی اکبر، لغتنامه، تهران، امیر کبیر، ۱۳۷۷.
۱۰. رضایی، حسن (۱۳۹۴)، ازدواج سفید یا همباشی سیاه، پایش سبک زندگی، ش ۶.
۱۱. سرایی، حسن (۱۳۸۸)، تداوم و تغییر خانواده در جریان گذار جمعیتی ایران، نامه انجمن جمعیت‌شناسی ایران، ش ۲.
۱۲. سهراب زاده، مهران؛ پرینیان، لیلا (۱۳۹۵)، سنخ‌بندی گرایش به ازدواج در بین دختران: مورد مطالعه: دانشجویان دانشگاه شیراز، فصلنامه تحقیقات فرهنگی ایران، دوره نهم، شماره ۱.
۱۳. علی‌آبادی، مینا؛ طاهره شفایی؛ موسی زرقی (۱۳۹۶)، ازدواج سفید از دیدگاه اسلام و دانشجویان، اولین همایش ملی علوم اجتماعی، علوم تربیتی، روانشناسی و امنیت اجتماعی، تهران: دانشگاه آل طه - معاونت اجتماعی و پیشگیری از وقوع جرم دادگستری کل استان البرز.
۱۴. قانون حمایت از خانواده مصوب سال ۹۱
۱۵. قانون مجازات اسلامی جدید مصوب سال ۹۲
۱۶. قنبریان، مهدی (۱۳۹۶)، بررسی ازدواج سفید در نظام حقوقی ایران و غرب (مدرنیته)، نشریه مطالعات حقوق، ش ۲.

۱۷. کاتوزیان، ناصر (۱۳۸۸)، دوره حقوق مدنی خانواده (نکاج، رابط زن وشوهر) تهران: شرکت سهامی، چاپ نخست
۱۸. کاظمی پور، شهلا (۱۳۸۸)، سنجش نگرش جوانان نسبت به ازدواج و شناخت آثار و پیامدهای آن با تأکید بر ازدواج های دانشجویی، مطالعات معرفتی دانشگاه آزاد ا، ش ۲.
۱۹. گیدنز، آنتونی (۱۳۷۳)، جامعه شناسی، ترجمه منوچهر صبوری، تهران: نشر نی.
۲۰. مطهری، مرتضی (۱۳۶۹)، نظام حقوق زن در اسلام، چاپ چهاردهم، تهران: انتشارات صدرا.
۲۱. معین، محمد (۱۳۷۶)، فرهنگ فارسی، ج ۲، تهران: امیرکبیر، ۱۸۹۱ .
۲۲. موسوی خمینی، سید روح الله (۱۳۸۵)، صحیفه امام، مجموعه آثار امام خمینی، چاپ سوم، تهران: عروج.
۲۳. ناصر کاتوزیان (۱۳۷۱)، حقوق مدنی خانواده، انتشارات بهمن برنا، جلد نخست.
۲۴. نصرتی نژاد، فرهاد؛ گیتی بهرامی (۱۳۹۶)، عوامل تعیین کننده همبازی، مددکاری اجتماعی، ش ۲ .
۲۵. ویکی پدیا، دانشنامه آزاد.
۲۶. ویلفورد، ریک (۱۳۷۸)، فمینیسم، بولتن مرجع فمینیسم، انتشارات بین المللی الهدی.

1. Levi Martin, J. (1996). 'Structuring the Sexual Revolution', Theory and Society, Vol. 25, No. 1
2. Uecker .geremi . and Regnerus.(2010) Premarital Sex in America: How Young Americans Meet, Mate, and Think about Marrying
3. Bliss, Alan (1996). A Dictionary of Foreign Words and Phrases in Current English. London: Routledge.